

veliko, ker je posamezniki ne jemljejo kot eno svojih osnovnih pravic. Sposobnosti,² ki naj bi jih posameznik pridobil v procesu izobraževanja, da bi postal aktivni državljan v našem izobraževalnem sistemu kot kaže niso zajete, kaj šele poudarjene.

Naša družba je glede na situacijo, ki je že vseskozi prisotna, še vedno pod močnim vplivom preteklega režima, ki je zatiral vsakršno javno (pogosto tudi privatno) izražanje, ki ni bilo v skladu s sistemom vladajoče oblasti, vsakršen individualizem in je kršil številne osnovne človekove pravice in svoboščine. Večji del krivde je na skupini ljudi, ki trenutno vlada, del pa tudi na ljudeh, ki so preveč pasivni in preveč nezainteresirani za politično dogajanje, saj mu s takšnim obnašanjem izkazujejo legitimnost. To se najbolj kaže v nizki volilni udeležbi, še posebej, ko gre za referendumsko vprašanje, katerih presoja v celoti in neposredno temelji na volji ljudstva in kjer lahko ljudstvo najbolj pokaže vladajoči oblasti ali se z njenimi dejanji in z njeno politiko strinja ali ne.

Viri:

Berden, Andrej (1999): Pravna praksa, št. 431, str. 17. Ljubljana: Gospodarski vestnik.

Kolar, Igor: <http://www.s-gms.ms.edus.si/čigorko/work/2002/03-07-matteucci/node8.html> (27. 11. 2003) Objavljeno 29. 8. 2002.

Mill, John Stuart (1855/1994): "O svobodi mišljenja in razpravljanja". V: O svobodi, 49-82. Ljubljana: ŠOU.

Močnik, Rastko: <http://mediawatch.ljudmila.org/bilten/seznam/13/dostop/> (1. 12. 2003)

Splichal, Slavko: Od sumne sreče h kultiviranemu razglabljanju. Bentham in Kant o načelih javnega komuniciranja <http://www.fdv.uni-lj.si/spletni/referat> (19. 11. 2003)

Zatler, Simona: <http://mediawatch.ljudmila.org/bilten/seznam/13/dostop/> (1. 12. 2003)
<http://www.media-forum.si/slo/pravo/strokovna-mnenja/svoboda-izrazanja/> (3. 11. 2003)

1. Mišljeni so najvplivnejši mediji, ki v večinski lasti vladajoče in vplivne elite.
2. Po Kantu gre za naslednje lastnosti: disciplino, omiko, preudarnost, oliko, moralnost in umovanje.

Dominik Smole Krst pri Savici

Režiserka Meta Hočevar
SNG Ljubljana

Konec Prešernovega Krsta pri Savici že vrsto let buri duhove med literarnimi zgodovinarji. Še zlasti pomen Črtomirovega pokristjanjevanja. Vendar se z njim niso ukvarjali samo literarni zgodovinarji, tudi razni pesniki in dramatikci so povzemali njegovo snov in jo spreminjali.

Kjer se torej Prešernov Krst pri Savici konča z odhodom v Oglej, se Smoletova eksistencialna drama v dveh dejanjih začne znotraj samostanskih zidov Ogleja. Že takoj ob odgrnitvi zaves lahko opazimo drzno režiserkino potezo: namesto pričakovanega samostanskega atrija, je na odru postavljena bela planota, posuta z belim cvetjem in rahlo dvignjena, tako da dobi gledalec občutek, da se zgodba odvija nekje v Alpah. Tudi svetloba daje pridih rajskega kraja. Obnašanje redovnikov in redovnic, ki so vsak na svoji polovici planote, pa je ravno nasprotno – z z dolgočasnimi obrazi poležavajo na planoti in ne vedo, kaj bi sami s seboj. Malo dremljejo, se pogovarjajo in ko odzvonijo, molijo.

Iz te pasivnosti izstopajo trije: novic med patri – nekdanji knez Črtomir, novinka med sestrami – nekdanja Črtomirova zaročenka s. Bogomila in s. Pia. Namesto, da se udeležujejo burnih razprav o Cerkvi, se vsak odmika v svoj svet. Črtomir na svojem klečalniku ves čas moli in hoče na vsak način priti v stik z Bogom, o katerem so mu govorili. S. Bogomila prav tako kleči in gleda nepremično predse. S. Pia pa je zaljubljena v Božje stvarstvo in nosi Stvarnika v srcu. Ona je pravi odsev scenografije na odru. Zanja je že vsaka morska sapica poslana od Boga.

Preostali se ne ukvarjajo z mislijo na Boga. Razpravljajo zgolj o Cerkvi kot o neki instituciji, nekem predmetu, v katerem ni nič

svetega, ampak zgolj in samo neka ljudska organizacija. Tukaj je Cerkev upodobljena zgolj kot simbol za nek (totalitarni?) režim, patri pa kot ideologi tega režima, ki pa z njim simpatizirajo zgolj navzven, v resnici pa so zraven le zato, da bi šli čim bolj preskrbljeno in lahko skozi življenje.

Da tako početje ne vodi nikamor, dokazuje oglejski patriarh. Tudi sam je bil v mladosti samo stremuh, sedaj na stara leta, pa se boji smrti oz. srečanja z Bogom ali onostranstvom in je bolj previden. Gledalec dobi vtis, da je na stara leta nekoliko pobožnejši, vendar lahko hitro ugotovi, da ta vera nima globjega pomena, pač pa izvira iz strahu pred nepoznanim.

Dogodek ki je v tem delu igre pomemben za nadaljnji potek dogajanja, je smrt očeta Amandusa. Ob tej smrti se Črtomir ne sreča z Bogom, zato se odloči, da ga bo iskal v ognju, kar pomeni, da bo pobijal in pobijal.

In res, ta priložnost se mu ponudi, ko ga pošljejo na slovensko ozemlje prekrščevat. Oglej zapustijo vsi. Prvi del se tako konča z znamenitim Patriarhovim stavkom: "Ogleja ni več". Tako je nekega sistema konec oz. se začenja počasi rušiti.

Če je prvi del prikazoval bolj problematiko posameznika, se drugi bolj naslanja na problematiko slovenskega naroda. Scena je sedaj odeta v črne barve. Z vseh strani jo obdajajo črni zidovi. Sliši se šum dežja in kriki ljudi. Zvočni efekti povzročajo strah in trepet in zelo realističen prikaz grozodejstev, ki naj bi se dogajale za črnimi stenami.

Dogajalni čas je pogreb kneza Boruta. Ob tej priložnosti se zbere vsa salzburška duhovščina, knezov sin Gorazd, bavarska posvetna oblast in prav tako oglejska duhovščina. Vsaka stran si ob tej priložnosti prizadeva za svoje interese – se pravi za slovensko ozemlje.

Med Bavarci je tudi slovenski duhovnik Kočar. Oba njegova starša sta bila Slovenca, pa se kljub temu pred drugimi pretvarja, da je Bavarec. Ko ostaneta z Gorazdom sama na prizorišču, snameta svoji maski, ki jima služita samo zato, ker se jima zdi pretvarjanje in zvitost najboljša obramba pred velikimi lačnimi usti slovenske dežele.

V nasprotju s Črtomirom se Gorazd in Kočar zavzemata za miroljubno pot. Črtomir pa ni dovolj močan, da bi prenesel tuj nadzor nad ozemljem, zato začne vsepovprek pobijati in to lastne rojake. Njegova izguba nadzora doseže vrhunec, ko ubije (zabode) Bogomilo, ob tem, ko jo patriarh razglasi za prednico. Hitro ubijejo še njega.

Legendarnega bojevnika Črtomira in njegove ljubljene Bogomile ni več. Trupli pokrijejo s črnim pregrinjalom. Vsi počasi odhajajo in si pri tem podajajo zastavo. Nazadnje jo dobita v roke duhovnik Kočar in knez Gorazd. Te gesto lahko razumemo kot sporočilo, da se bo na Slovenskem zamenjalo veliko tujih oblasti, a vendar bo nekoč prišla tudi v slovenske roke.

Na koncu ostaneta na odru samo še trupli. Na oder začnejo prihajati ljudje našega časa. Vedno več jih prihaja. Vsak nepremično stoji na svojem mestu. V ozadju se zelo po tiho sliši Zdravljica, ki je izviren režiserkin dodatek. Sporočilo konca je jasno: na pogo rišču smrti je nastala slovenska država.

Krst pri Savici v režiji Metke Hočevnar je ena tistih predstav, s katere ne odideš kar tako in pozabiš nanjo. S svojim mističnem pristopom in poetično govorico te gane, da pusti v tebi pečat tega dogodka. To je ena tistih predstav, ki nas ponovno spomni, zakaj hodimo v gledališče.

Tina Mally